

05-4506832

pustaka.upsi.edu.my

Perpustakaan Tuanku Bainun
Kampus Sultan Abdul Jalil Shah

PustakaTBainun

ptbupsi

**PROSES PENGAJARAN GHAZAL OLEH JURULATIH GHAZAL
DALAM KEGIATAN KOKURIKULUM DI SEKOLAH
NEGERI JOHOR : SATU KAJIAN KES**

ABDUL RAZAK BIN ABD RAHMAN

05-4506832

pustaka.upsi.edu.my

Perpustakaan Tuanku Bainun
Kampus Sultan Abdul Jalil Shah

PustakaTBainun

ptbupsi

**FAKULTI SENI DAN MUZIK
UNIVERSITI PENDIDIKAN SULTAN IDRIS**

2009

05-4506832

pustaka.upsi.edu.my

Perpustakaan Tuanku Bainun
Kampus Sultan Abdul Jalil Shah

PustakaTBainun

ptbupsi

05-4506832

pustaka.upsi.edu.my

Perpustakaan Tuanku Bainun
Kampus Sultan Abdul Jalil Shah

PustakaTBainun

ptbupsi

**PROSES PENGAJARAN GHAZAL OLEH JURULATIH GHAZAL
DALAM KEGIATAN KOKURIKULUM DI SEKOLAH
NEGERI JOHOR : SATU KAJIAN KES**

ABDUL RAZAK BIN ABD RAHMAN

**DISERTASI DIKEMUKAKAN BAGI
MEMENUHI SYARAT UNTUK MEMPEROLEHI
IJAZAH SARJANA PENDIDIKAN**

05-4506832

pustaka.upsi.edu.my

Perpustakaan Tuanku Bainun
Kampus Sultan Abdul Jalil Shah

PustakaTBainun

ptbupsi

**FAKULTI SENI DAN MUZIK
UNIVERSITI PENDIDIKAN SULTAN IDRIS**

2009

05-4506832

pustaka.upsi.edu.my

Perpustakaan Tuanku Bainun
Kampus Sultan Abdul Jalil Shah

PustakaTBainun

ptbupsi

PENGAKUAN

Saya mengaku disertasi ini adalah hasil kerja saya sendiri kecuali nukilan dan ringkasan yang setiap satunya saya jelaskan sumbernya.

28.10.2009

ABDUL RAZAK BIN ABD RAHMAN
M20071000072

PENGHARGAAN

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

Dengan perasaan penuh khusyuk dan rendah diri, puji-pujian dan kesyukuran tidak terhingga dipersembahkan ke hadrat Allah yang telah mengurniakan taufik dan hidayah serta daya kesungguhan kepada saya dalam menyempurnakan penulisan laporan projek ini.

Ucapan terima kasih dan penghargaan khas ditujukan kepada penyelia iaitu Encik Mohd Azam Sulong, pensyarah muzik di Jabatan Muzik, Fakulti Seni dan Muzik, Universiti Pendidikan Sultan Idris, yang telah banyak mencurahkan ilmu, membimbing dan memberikan tunjuk ajar kepada saya sehingga dapat menyempurnakan kajian ini.

Sejuta penghargaan dan terima kasih juga diucapkan kepada rakan-rakan seperjuangan yang sentiasa memberikan bantuan, sokongan, galakan dan dorongan sepanjang proses menyiapkan penulisan dan projek ini.

Begitu juga dengan segala khidmat, jasa dan sumbangan yang telah diberikan oleh mana-mana pihak untuk menyiapkan penulisan dan projek ini, sama ada secara langsung atau tidak langsung, didoakan semoga akan diberkati, diberikan taufik dan ganjaran yang sewajarnya oleh Allah (s.w.t.). Mudah-mudahan tugas ini merupakan satu kesinambungan penyebaran ilmu demi memartabatkan institusi pendidikan di peringkat sekolah khususnya, seterusnya di peringkat negeri dan negara amnya.

Akhir sekali ucapan terima kasih yang tidak terhingga kepada ahli keluarga yang disayangi atas dorongan dan sokongan moral sehingga kajian ini dapat disempurnakan.

Abstrak

Tujuan kajian yang dicadangkan adalah khusus untuk meninjau proses pengajaran muzik ghazal yang merangkumi kaedah dan teknik serta pendekatan pengajaran yang digunakan oleh seseorang jurulatih ghazal semasa proses pengajaran dan pembelajaran dalam kegiatan kokurikulum di sekolah. Fokus kajian ini memberi tumpuan terhadap proses pengajaran ensembel ghazal. Kajian ini menggunakan pendekatan kualitatif yang tertumpu kepada kaedah kajian kes sebagai teras utama kajian. Kajian ini menggunakan kaedah analisa dokumen, temubual dan pemerhatian. Dapatan kajian ini mendapati ensembel ghazal sesuai di jalankan dalam mata pelajaran Pendidikan Muzik, Kurikulum Bersepadu Sekolah Menengah (KBSM) sebagai ensembel alat muzik tradisional pilihan. Hasil kajian ini juga menjadi panduan asas kepada guru-guru muzik untuk pengkaedahan pengajaran asas ensembel ghazal.

ABSTRACT

The main objective for the proposed research is to look into the teaching process of 'Ghazal' music which covers the technique, method as well as teaching approach used by any 'Ghazal's' tutor during the learning and teaching process in co-curricular activities in school. This research emphasizes on the teaching process of the ensemble of 'Ghazal'. This research includes qualitative approach, focusing on the method of the subject case as the main core of the research. This research also includes document analysis, interview and observation. The outcome of the research reveals that the ensemble of 'Ghazal' is suitable to be carried out in the subject of Music (KBSM) as the optional traditional musical instruments. Music teachers are also adopting the outcome of this research as guidance for their basic teaching method of the ensemble of 'Ghazal'.

KANDUNGAN

Muka Surat

PENGAKUAN	ii
PENGHARGAAN	iii
ABSTRAK	iv
ABSTRACT	v
BAB 1 PENGENALAN	
1.0 Pendahuluan	1
1.1 Latar Belakang Masalah	1
1.2 Permasalahan Kajian	2
1.3 Objektif Kajian	3
1.4 Persoalan Kajian	4
1.5 Kepentingan Kajian	4
1.6 Batasan Kajian	5
1.7 Definisi Istilah	5
1.7.1 Proses pengajaran	6
1.7.2 Ensembel	6
1.7.3 Ghazal	6
1.7.4 Jurulatih ghazal	7
1.7.5 Aktiviti kokurikulum	7
1.8 Kesimpulan	7
BAB 2 TINJAUAN LITERATUR	
2.0 Pendahuluan	8
2.1 Pengenalan ghazal	8
2.2 Sejarah ghazal dan perkembangan di Malaysia	9
2.2.1 Ghazal Utara	10
2.2.2 Ghazal Johor	10
2.2.3 <i>Repertoire</i> Ghazal	11

2.3	Konsep-konsep Proses Pengajaran	15
2.3.1	Pengertian Pengajaran	15
2.3.2	Teori Pengajaran	16
2.4	Kaedah Pengajaran	17
2.4.1	Definisi	17
2.5	Kaedah-kaedah Pengajaran	18
2.5.1	Kaedah Pengalaman Langsung	19
2.5.2	Kaedah Demonstrasi	19
2.5.3	Kaedah Syarahan	21
2.5.4	Kaedah Tunjukcara	21
2.5.5	Kaedah Bermain	22
2.6	Teknik pengajaran	22
2.6.1	Definisi Teknik Pengajaran	23
2.7	Tujuan Teknik Pengajaran	23
2.8	Teknik-teknik Pengajaran	24
2.8.1	Teknik Latih Tubi	24
2.8.2	Teknik Soal Jawab	25
2.8.3	Teknik Perbincangan	25
2.9	Kaedah dan Teknik Pengajaran	27
2.10	Penentuan Pengajaran dan Pembelajaran	29
2.11	Konsep dan Suasana Emosi Bilik Darjah	31
2.12	Jenis-jenis Interaksi Kumpulan	31
2.12.1	Situasi 1 (Pendekatan memusatkan guru)	32
2.12.2	Situasi 2 (Pendekatan penerangan-perbincangan)	33
2.12.3	Situasi 3 (Pembelajaran secara aktif)	34
2.13	Kerangka Teoritik	35
2.14	Kesimpulan	36

BAB 3 METODOLOGI KAJIAN

3.0	Pengenalan	37
3.1	Rekabentuk Kajian	37

3.2	Pemilihan Responden	38
3.3	Kaedah Mendapatkan Data	39
3.4	Pengumpulan Data	40
3.4.1	Pemerhatian (Observasi)	40
3.4.2	Temubual	41
3.4.3	Kaedah Rakaman Video dan Foto	42
3.4.4	Perisian Notasi	42
3.5	Matriks Pengumpulan Data	43
3.6	Kesahan dan Kebolehpercayaan Data	43
3.6.1	Kaedah Trianggulasi	44
3.7	Kesimpulan	44

BAB 4 DAPATAN DAN PERBINCANGAN

4.0	Pendahuluan	45
4.1	Ensembel Ghazal Johor	45
4.1.1	Fungsi Persembahan Ghazal	46
4.1.2	Alat-alat Muzik Ghazal	48
4.1.3	Repertoire Lagu-Lagy Ghazal	58
4.1.4	Pengenalan Teori Notasi Muzik	59
4.2	Analisis Kemahiran Asas Ensembel Muzik Ghazal	65
4.2.1	Panduan Asas Bermain Alat Muzik Ghazal	65
4.2.2	Menala / <i>Tuning</i>	65
4.2.3	Memulakan Permainan Ghazal	66
4.2.4	Imbangan Bunyi / <i>Balancing</i>	67
4.2.5	Kualiti Bunyi / <i>Tone</i>	68
4.2.6	Kombinasi Dalam Permainan Ghazal	69
4.3	Penilaian Proses Pengajaran oleh Jurulatih	70
4.3.1	Pendahuluan / Set Induksi	70
4.3.2	Perkembangan	71
4.3.3	Penutup	72
4.4	Proses Pengajaran Oleh Jurulatih	72
4.4.1	Sesi Pertama	72
4.4.2	Sesi Kedua	78
4.4.3	Sesi Ketiga	87
4.5	Kesesuaian Permainan Ensembel Ghazal di Sekolah Menengah	89

4.6	Kesimpulan	91
BAB 5	RUMUSAN DAN CADANGAN	
5.0	Pengenalan	92
5.1	Rumusan	92
5.1.1	Proses pengajaran dan pembelajaran ensembel muzik tradisional (Ghazal)	93
5.1.2	Kesesuaian ensembel ghazal sebagai ensembel muzik tradisional pilihan dalam sukatan mata pelajaran Pendidikan Muzik KBSM	94
5.2	Cadangan	97
5.2.1	Cadangan Kajian Lanjutan	98
5.3	Kesimpulan	99

RUJUKAN

100

LAMPIRAN

Lampiran A : Senikata Lagu-Lagu Ghazal

Lampiran B : Profile Pak Salleh

Lampiran C : Senarai Semak Temuduga

Lampiran D : Alat Muzik Ghazal

Lampiran E : Latihan Harmonium

Lampiran F : Senarai Semak Pemerhatian

Lampiran G : Analisa Audio dan Video

Lampiran H : Gambar Kumpulan Ghazal SMK Maokil Felda Labis Johor

SENARAI RAJAH

Rajah	Muka surat
2.1 Carta <i>Repertoire</i> Lagu-Lagu Ghazal	14
2.2 Carta Asas-asas Pengajaran dan Pembelajaran	15
2.3 Situasi Perbincangan	27
2.4 Piramid Pembelajaran	30
2.5 Pendekatan memusatkan guru	32
2.6 Pendekatan penerangan-perbincangan	33
2.7 Pembelajaran secara aktif	34
2.8 Kerangka Teoritik	35
2.9 Gambar Rajah Trianggulasi	44
2.10 Baluk (<i>Staff Line</i>)	60
2.11 Carta Nota Muzik	61
2.12 Klef Muzik	62
2.13 Bar	62
2.14 Bar Ulangan	62
2.15 Skel Daitonik Major	63
2.16 Tanda Kromat	63
2.17 Situasi kelas pengajaran oleh penggiat	79
2.18 Corak irama latihan petikan gambus	85
2.19 Persamaan alat muzik ghazal dengan alat muzik yang ditawarkan dalam muzik KBSM	96

SENARAI JADUAL

Senarai jadual

Muka surat

3.1	Kaedah Pengumpulan Data	38
3.2	Matrik Pengumpulan Data	43

SENARAI SINGKATAN

KBSM	: Kurikulum Baru Sekolah Menengah
G	: Guru
M	: Murid
OB	: Pemerhatian
TB	: Temu bual
DM	: Dokumentasi
AFV	: Rakaman audio video dan foto
PPK	: Pusat Perkembangan Kurikulum
KPM	: Kementerian Pelajaran Malaysia
KPKK	: Kementerian Penerangan, Komunikasi dan Kesenian

YWJ : Yayasan Warisan Johor

BAB 1

PENGENALAN

1.0 Pendahuluan

Bab 1 akan membincangkan dan menghuraikan tentang beberapa perkara utama dalam kajian ini iaitu latar belakang masalah, permasalahan, objektif, persoalan, kepentingan dan batasan kajian.

1.1 Latar Belakang Masalah

Permainan ghazal adalah merupakan permainan muzik tradisional yang amat popular dan sinonim dengan perkembangan seni dan warisan di Negeri Johor. Program pelaksanaan permainan ghazal telah diperkenalkan di beberapa buah sekolah projek di Negeri Johor di bawah pemantauan Yayasan Warisan Johor (YWJ). Program ini telah diperkenalkan oleh kerajaan Negeri Johor dengan memilih sebanyak empat buah sekolah di setiap daerah dalam Negeri Johor. Sekolah-sekolah yang terpilih berdasarkan pencapaian cemerlang dalam bidang kokurikulum khususnya dalam bidang seni muzik. Tujuan pelaksanaan program ini adalah untuk martabatkan muzik ghazal yang menjadi lambang kesenian seni muzik dan warisan negeri Johor. Kebanyakan jurulatih yang dipertanggungjawab untuk mengajar muzik

ghazal di sekolah projek ini terdiri daripada penggiat seni muzik ghazal dari negeri Johor.

1.2 Permasalahan Kajian

Kurikulum Bersepadu Sekolah Menengah (KBSM) dalam memperkenalkan alat muzik tradisional pilihan di sekolah-sekolah menengah yang menjalankan mata pelajaran muzik di sekolah masing-masing. Kekurangan bahan-bahan yang melibatkan pengajaran muzik tradisional amat ketara dan menjadi permasalahan kepada guru-guru untuk membuat rujukan. Perkara ini juga berlaku terhadap permainan ensembel muzik ghazal. Kekurangan bahan rujukan yang khusus bagi pengajaran asas muzik ghazal menjadikan kajian ini amat relevan. Johaimi (1993) mengatakan bahawa kebanyakan permainan alat muzik tradisional Malaysia diajar secara lisan iaitu melalui proses imitasi. Budaya tradisi lisan ditakrifkan oleh Nettl (1990) sebagai pengajaran dan pembelajaran yang disampaikan dengan menggunakan perkataan mulut. Melalui proses ini, murid akan berhubung dengan menggunakan kaedah mengajak dan meniru perlakuan muzikal gurunya. Proses pembelajaran ini tidak menggunakan sebarang nota muzik serta bahan rujukan. Dalam proses ini, seseorang pelajar akan cuba membunyikan alat muzik tradisional dengan kaedah peniruan bunyi atau melodi tanpa menghiraukan penggunaan teknik permainan yang betul. Keadaan ini berterusan di mana bahan-bahan rujukan Pendidikan Muzik KBSM masih berkurangan walaupun telah mulanya pelaksanaan muzik tradisional Malaysia seperti kompang, caklempong dan gamelan dalam

kurikulum Pendidikan Muzik sekolah menengah secara formal. Kebanyakan rujukan alat muzik tradisional ini disediakan dalam bentuk nota ringkas. Perkara ini disokong dengan pendapat Encik Bakhtiar Salleh (Ogos 2009) selaku Ketua Unit Pendidikan Muzik di Pusat perkembangan Kurikulum Kementerian Pelajaran Malaysia. Menurut beliau adalah amat kurang bahan pengajaran atau bahan rujukan yang berkaitan dengan alat muzik tradisional termasuk ghazal. Oleh itu, kajian ini sebagai sumber bahan bercetak yang amat diperlukan untuk membantu guru-guru melaksanakan proses pengajaran asas permainan muzik ghazal.

1.3 Objektif Kajian

Objektif kajian ini adalah untuk :

- 1.3.1 Mengetahui peralatan, *repertoire*, fungsi, teori notasi dan analisis kemahiran asas muzik ghazal.
- 1.3.2 Merumuskan kaedah pengajaran terhadap proses pengajaran dan pembelajaran muzik ghazal yang dikelolakan oleh jurulatih profesional.
- 1.3.3 Memenuhi tuntutan Sukatan Pelajaran Pendidikan Muzik Kurikulum Bersepadu Sekolah Menengah (KBSM) dalam melaksanakan pendidikan muzik tradisional di sekolah-sekolah yang terbabit.

1.4 Persoalan Kajian

Kajian yang dicadangkan ini bertujuan untuk menjawab soalan-soalan berikut :

- 1.4.1 Apakah jenis alat muzik, *repertoire*, fungsi, teori notasi dan analisis kemahiran asas muzik ghazal ?
- 1.4.2 Bagaimanakah proses pengajaran dan pembelajaran yang dijalankan oleh jurulatih ghazal profesional ?
- 1.4.3 Adakah *ensembel* ghazal ini sesuai dimasukkan dalam mata pelajaran Pendidikan Muzik sebagai memperkenalkan alat muzik tradisional pilihan ?

1.5 Kepentingan Kajian

Kajian ini dijalankan bagi memenuhi keperluan dan mempunyai beberapa kepentingan tertentu. Adalah diharapkan rasional dapatan daripada kajian ini akan memenuhi kepentingan-kepentingan seperti berikut :

- 1.5.1 Memberikan pendedahan dan pengetahuan yang baru kepada guru-guru muzik di sekolah-sekolah yang menjalankan kelas muzik terhadap aplikasi proses pengajaran muzik tradisional ghazal di sekolah masing-masing.
- 1.5.2 Kesesuaian permainan muzik ghazal sebagai ensembel tradisional pilihan bagi mata pelajaran Pendidikan Muzik sebagaimana yang terdapat di dalam sukatan Kurikulum Bersepadu Sekolah Menengah (KBSM) dan proses pengajaran yang dijalankan oleh penggiat.

1.5 Batasan Kajian

Kajian ini dijalankan di Sekolah Menengah Kebangsaan Maokil Felda Labis Johor. Sekolah berkenaan telah dipilih oleh Yayasan Warisan Johor sebagai salah sebuah sekolah rintis permainan muzik ghazal di daerah Muar Johor. Segala peralatan muzik serta jurulatih disediakan oleh pihak yayasan. Pihak sekolah Cuma menyediakan pelajar serta tempat latihan sahaja. Penyertaan adalah terbuka kepada semua pelajar yang berminat serta berbakat. Program tersebut telah dijalankan dalam aktiviti kokurikulum di sekolah berkenaan bermula pada tahun 2006. Jurulatih yang bertanggungjawab untuk melatih pelajar sekolah tersebut adalah dalam kalangan penggiat seni ghazal yang berpengalaman dan diiktiraf oleh pihak Yayasan Warisan Johor. Kajian ini dijalankan kepada seorang jurulatih ghazal yang berpengalaman luas dan dipertanggungjawabkan untuk melatih sekolah-sekolah sekitar daerah Muar Johor. Oleh itu kajian ini tidak boleh digeneralisasikan kepada jurulatih ghazal profesional lain kerana beliau mempunyai kaedahnya yang tersendiri semasa proses pengajaran dan pembelajaran.

1.7 Definisi Istilah

Bagi memudahkan perbincangan dalam kajian ini, beberapa istilah telah diberikan definisi secara operasi dan dijelaskan mengikut konteks kajian ini. Berikut adalah beberapa definisi istilah yang berkaitan.

1.7.1 Proses Pengajaran

Menurut Thomas F. Green (1999) tujuan mengajar ialah menukar tingkah laku dan kelakuan pelajar melalui perolehan ilmu pengetahuan atau kepercayaan baru. Dalam proses pengajaran aktiviti latihan atau pelaziman merupakan satu usaha menukarkan tingkah laku pelajar, manakala teknik tunjuk ajar digunakan untuk menyebarkan ilmu pengetahuan dan kepercayaan baru. Ini meliputi pelbagai aspek iaitu latihan, pelaziman, tunjuk ajar yang menukarkan tingkah laku dan kelakuan, di samping membawa ilmu pengetahuan dan kepercayaan baru kepada pelajar-pelajar.

1.7.2 Ensembel

Roger Kamien (2004) menjelaskan ensembel didefinisikan sebagai gabungan pemuzik instrumental atau kumpulan vokal. Dalam konteks kajian ini, ia merujuk kepada ensembel ghazal.

1.7.3 Ghazal

Menurut Ishak Abd. Aziz (1978) ghazal merupakan suatu cara permainan bunyi-bunyian dan nyanyian untuk hiburan yang akhirnya diterima oleh masyarakat Melayu sebagai salah satu muziknya. Ungku Mohd. Zaman (1998) mendefinisikan ghazal merupakan satu kesenian tradisional masyarakat Melayu negeri Johor yang paling popular dewasa ini.

1.7.4 Jurulatih Ghazal

Ia merujuk kepada guru, jurulatih atau individu yang mempunyai kelayakan mengajar. Dalam konteks ini ia merujuk kepada penunjuk cara atau orang yang melatih sesebuah kumpulan ghazal.

<http://wordnetweb.princeton.edu/>

1.7.5 Aktiviti Kokurikulum

Halim Abdul Rahim (2004) menjelaskan secara amnya kokurikulum merujuk aktiviti dan pengalaman pendidikan yang dilaksanakan di luar bilik darjah. Kokurikulum lebih banyak dilaksanakan secara tidak langsung atau tidak formal. Aktiviti kokurikulum lebih menekankan nilai, bakat, peranan, kepimpinan, sosial dan sebagainya. Aktiviti ini juga dikenali kurikulum tersembunyi.

1.8 Kesimpulan

Bab ini telah membincang dan memperjelaskan berkaitan dengan latar belakang masalah, permasalahan, objektif, persoalan, kepentingan kajian, batasan kajian dan juga beberapa istilah dalam kajian ini. Fokus utama kajian ini adalah proses pengajaran yang dijalankan oleh jurulatih ghazal yang berjaya di Daerah Muar Johor.

